

اخلاق کارگزاران حکومت «از دیدگاه اسلام»

مؤلف: سید محمد رضا میر تاج الدینی

۲۳۱
۳ الف ۱۳۸۷

اهداء به

به روح مطهر احیاءگر اسلام ناب محمدی و بنیانگذار نظام مقدس اسلامی، حضرت امام خمینی «قدس سرّه الشریف» و به خلف صالح آن بزرگوار، رهبر عظیم الشان انقلاب اسلامی، حضرت آیه الله العظمی خامنه ای مدّظله العالی، که پیوسته کارگزاران و امت اسلامی را به «نظم»، «وجدان کاری» و «صرفه جویی و انضباط اقتصادی» فرامی خواند.

کتابخانه مرکزی و اسناد
شماره ثبت ۳۲۴۹۳۱

اخلاق کارگزاران حکومت - از دیدگاه اسلام

مؤلف: سید محمد رضا میر تاج الدینی

ناشر: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی

نوبت چاپ: اول زمستان ۱۳۷۴

تیراژ: ۴۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: رامین

۸۱۰۵-۷۵ م

تغییر سیل
B P

۲۵۴
۱۹

۳ الز ۹ م

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه ناشر	۹
پیشگفتار	۱۱
□ فصل اول: تعاریف و کلیات	
۱- حکمت نظری و حکمت عملی	۱۸
بیان ابن سینا در اقسام حکمت	۱۹
۲- اخلاق و علم اخلاق	۲۱
الف: اخلاق در لغت	۲۱
ب: اخلاق در اصطلاح	۲۱
ج: تعریف اخلاق	۲۳
د: اشکال به تعریف اخلاق	۲۴
ه: تعریف «علم اخلاق»	۲۵
۳- اخلاق عمومی و اختصاصی	۲۸
۴- مفهوم اخلاق کارگزاران	۲۹
□ فصل دوم: معیارهای لازم و اساسی کارگزاران	
مقدمه	۳۲
۱- ایمان و تقوا	۳۳
الف: ایمان	۳۳

۳۴	ب: تقوا و تعهد
۳۹	ج: امانت داری
۴۱	کارگزاری و مدیریت امانت خدا است
۴۲	گزینش نیروهای ناصالح خیانت در امانت است
۴۲	۲- دانش و آگاهی (تخصص)
۴۴	دانش و تخصص در روایات
۴۶	۳- تدبیر و کفایت و توانائی
۴۶	الف- تدبیر و کفایت
۵۰	ب- قدرت و توانائی

□ فصل سوم: اخلاق فردی کارگزاران

۵۴	مقدمه
۵۵	خودسازی
۵۷	دستورات خودسازی امیرالمؤمنین به مالک اشتر
۶۶	۱- اخلاص
۷۰	۲- زهد و ساده زیستی
۷۰	الف: مفهوم زهد
۷۱	ب: اهمیت و ارزش زهد
۷۳	ج: ساده زیستی کارگزاران
۷۶	د: اسلام و نفی امتیازات مادی و طبقاتی
۷۷	ه: نمونه‌ای از زهد پیشوایان دین
۷۹	ز: رهبران جامعه باید از گرایش کارگزاران به تجملات و مادیات جلوگیری کنند
۸۱	ح: یادآوری چند نکته
۸۳	۳- تواضع
۸۳	تواضع و فروتنی در کارگزاران
۸۶	نقش تواضع در افزایش محبوبیت اجتماعی کارگزاران

□ فصل چهارم: اخلاق کارگزاران در ارتباط با مردم

۹۰ اشاره
۹۱ مقدمه
۹۲ ۱- محبت ورزی
۹۴ ۲- رفق و مدارا
۹۶ آیا در همه جا رفق و نرمش مطلوب است؟
۹۷ ۳- حسن خلق
۹۹ نمودهای حسن خلق در محیط ادارات
۹۹ الف: حفظ حرمت مردم
۱۰۱ ب: فروتنی و گفتار نیکو
۱۰۲ ج: گشاده روئی
۱۰۳ د: ترک منت
۱۰۳ ۴- حسن ظن به مردم
۱۰۵ آیا در همه شرائط حسن ظن لازم است؟
۱۰۶ ۵- عفو و بخشش
۱۰۶ عفو در حال قدرت
۱۰۸ ۶- عدل و انصاف
۱۰۸ الف: عدل و دادگری
۱۰۹ ب: انصاف
۱۱۱ ج: برخورد عادلانه نسبت به همه
۱۱۳ د: آثار و فوائد عدل و دادگری در جامعه
۱۱۶ ۷- ارتباط نزدیک با مردم
۱۱۷ الف: نهی شدید از هرگونه احتجاج و دوری از مردم
۱۱۸ ب: دستور العمل امیرالمؤمنین (ع) به کارگزاران
۱۱۹ ج: آثار مثبت ارتباط نزدیک با مردم
۱۲۰ د: یک سؤال و پاسخ
۱۲۱ ۸- خدمت به مردم و حل مشکلات آنان
۱۲۳ الف: ارزش تلاش در جهت رفع مشکلات مردم
۱۲۴ ب: شاد نمودن مردم

ج: تسريع در کار مردم	۱۲۷
د: توجه ویژه به محرومین	۱۲۸
۹- وفاء به عهد و عمل به وعده	۱۳۰
۱۰- حق پذیری	۱۳۲

□ فصل پنجم: اخلاق کارگزاران در ارتباط با مافوق

مقدمه	۱۳۶
۱- پیروی و اطاعت	۱۳۶
الف: لزوم و ضرورت اطاعت از مسئول بالاتر	۱۳۶
ب: اطاعت بدور از تمایلات گروهی و معیارهای مادی	۱۳۹
ج: اطاعت نکردن از مخلوق در معصیت خالق	۱۴۲
۲- اکرام و احترام	۱۴۴
۳- ترک تملق	۱۴۸
الف: مفهوم تملق	۱۴۸
ب: تملق از دیدگاه روایات	۱۴۹
ج: دستور علی (ع) برای مبارزه با تملق و چاپلوسی	۱۵۰
۴- نصیحت و خیرخواهی (پیشنهاد و انتقاد سازنده)	۱۵۳
الف: مفهوم نصیحت	۱۵۳
ب: نصیحت در منابع اسلامی	۱۵۴
ج: تفسیر حدیث «النصيحة لائمة المسلمين» بوسیله ابن اثیر	۱۵۶
د: اشکال به تفسیر ابن اثیر	۱۵۶
هـ: راههای نصیحت به زمامداران و مسئولان	۱۵۷

□ فصل ششم: اخلاق کارگزاران در ارتباط با یکدیگر

مقدمه	۱۶۴
۱- امر به معروف و نهی از منکر	۱۶۵
الف: مفهوم معروف و منکر	۱۶۶
ب: نقش امر به معروف و نهی از منکر در اجتماع	۱۶۷

۱۶۸	ج: حاکمیت و رخنه فرصت طلبان در اثر ترک این فریضه
۱۶۹	د: بخشی از نمودهای معروف و منکر در نظام اداری
۱۷۲	۲- برادری و صمیمیت
۱۷۳	الف: الفت و صمیمیت یکی از نعمتهای الهی
۱۷۴	ب: صمیمیت و الفت از ویژگی های انسانهای با ایمان
۱۷۵	ج: آثار صمیمیت و برادری در محیط اداری
۱۸۰	۳- همفکری و مشاورت
۱۸۲	الف: نمونه هایی از مشورت های رسول خدا (ص)
۱۸۴	ب: اهمیت مشاورت در روایات اسلامی
۱۸۵	ج: فوائد مشاورت
۱۸۸	د: با چه کسانی باید مشورت کرد؟ (ویژگی های مشاور)
۱۹۲	ه: با چه کسانی نباید مشورت کرد؟
۱۹۵	۴- انتقاد و پیشنهاد (نصیحت و خبرخواهی)

□ فصل هفتم: اخلاق کارگزاران نسبت به زیردستان

۲۰۰	مقدمه
۲۰۱	۱- حفظ کرامت و منزلت انسانی
۲۰۵	۲- دوری از عیب جوئی و طرد سخن چین
۲۰۸	۳- عفو و گذشت
۲۱۰	حدود عفو و اغماض
۲۱۱	۴- تشویق و تنبیه
۲۱۲	سیره پیامبر اسلام در تشویق و تنبیه
۲۱۴	آثار تشویق و تنبیه در محیط اداری و جامعه
۲۱۵	نکاتی پیرامون تشویق و تنبیه
۲۱۸	۵- انتقاد پذیری

□ فصل هشتم: اخلاق مدیریتی کارگزاران

۲۲۲	مقدمه
-----	-------

اخلاق کارگزاران حکومت از دیدگاه اسلام

۲۲۳	۱- شرح صدر
۲۲۳	الف: مفهوم شرح صدر
۲۲۵	ب: اهمیت شرح صدر در مدیریت
۲۲۸	ج: جلوه‌های شرح صدر در مدیریت
۲۲۸	۱- بصیرت
۲۲۹	۲- تغافل و چشم پوشی
۲۳۱	۳- امیدواری
۲۳۳	۴- صبر و استقامت
۲۳۵	۲- قاطعیت
۲۳۶	الف: قاطعیت توأم با نرمش
۲۳۷	ب: مدیریت و برخورد قاطع با متخلفین
۲۳۸	ج: قاطعیت امیرالمؤمنین(ع) در برخورد با متخلفین
۲۴۰	۳- تنظیم وقت و نظم در کار

□ فصل نهم: اخلاق منفی کارگزاران

۲۴۴	مقدمه
۲۴۵	بخشی از اخلاق منفی کارگزاران
۲۴۶	۱- تبعیض و بی عدالتی
۲۴۸	۲- تکبر و تفاخر
۲۵۰	۳- عجب و خودپسندی
۲۵۱	خودپسندی در کارگزاران
۲۵۳	۴- ریاست طلبی
۲۵۵	پذیرش مسئولیت برای خدمت
۲۵۷	۵- افزون طلبی
۲۵۹	۶- حیف و میل نمودن بیت‌المال و خیانت در آن
۲۶۰	الف: هشدارهای امیرالمؤمنین(ع) در مورد بیت‌المال
۲۶۲	ب: سیره امیرالمؤمنین(ع) در ارتباط با بیت‌المال
۲۶۵	فهرست منابع

مقدمه ناشر

اخلاق نیکو کرامت الهی و نشانه شرافت نسب و عرق نیکو است، خداوند مقام رسالت را به جهت تخلّق به اخلاق حسنه، مورد تحسین قرار داده است: «أَنْتَ لَعَلَى خَلْقٍ عَظِيمٍ» و آن حضرت نیز هدف از بعثت را احیای اخلاق و فضائل انسانی معرفی نموده و فرمود:

«بعثت لاتمم مکارم الاخلاق».

حدود و موازین اخلاقی باندازه‌ای ارزشمند و برای تعالی بشر ضرورت دارد که هیچیک از فلاسفه و اندیشمندان شرق و غرب، خود را از توجه به معانی اخلاقی بی‌نیاز ندانسته و هر یک متناسب با جهان‌بینی و انسان‌شناسیشان در آن سخن گفته‌اند و بنظر خود طرح مدینه فاضله را ریخته و به انسان وعده زندگی بهشتی را داده‌اند، ولی مشکلات اخلاقی بشر همچنان باقی و فجایع روز بروز بیشتر می‌شود. امروز که انسان خود را در غرقاب فساد اخلاقی غوطه‌ور می‌بیند و آینده را تاریکتر از گذشته و آمال و آرزوهای خود را با وجود دسترسی بر فاه مادی برباد رفته می‌یابد، چاره‌ای جز بازگشت بسوی خدا و آشتی با دین و تخلّق به اخلاق خدائی، راه دیگری ندارد.

اسلام، هم‌راه و هم‌راهبر را پیش‌روى انسان‌ها قرار داده‌است، صراط مستقیمی برتر از

اخلاق کارگزاران حکومت از دیدگاه اسلام

قرآن و سخنان تربیت یافتگان مکتب قرآن نمی توان یافت. قرآن و نهج البلاغه منبع عظیم سرمایه های اخلاقی است که درس خودسازی و مردم داری و کشورداری را به انسان می آموزند.

گزینش انبیاء از میان پارساترین انسانها باین معنی است که مردم جز بصلاح حاکمان و زمامداران اصلاح نمی شوند و مردم صلاحیت دست اندرکاران و حاکمان را باصلاح کارگزاران می سنجند.

امروز نظام نوپای اسلامی در بوته امتحان است و عزت و اعتبار آن در گرو رفتار کارگزاران و مردم است.

سازمان تبلیغات اسلامی در صدد است با چاپ کتابها و آثاری در راستای هدف فوق رهنمودها و معیارهای اخلاقی و رفتاری بدست آمده از سنت و سیره معصومین (ع) را در اختیار کسانی قرار دهد که در مقابل امت اسلامی احساس مسئولیت می کنند و راضی نیستند که رفتارشان برخلاف مصلحت اسلام و مسلمین باعث نارضایتی مردم شده و در نتیجه پشتوانه مردمی نظام، ضعیفتر گردد.

دشمنان اسلام در کمینند و در دل جز تحقیر و ذلت مسلمین آرزویی ندارند و در انتظار فرصتی هستند مبادا که مدیریت امور بدست ناهلان و نامحرمان بیفتد و مردم در صحنه نباشند و تاریخ تکرار شود و ابوذرها به تبعید رفته و مروانها در صحنه حاضر شوند.

معاونت پژوهشی

پیشگفتار

با ستایش و سپاس به درگاه خالق که انسان را آفرید، و برای هدایت آن پیامبران را فرستاد، تا در مسیر سعادت و کمال فردی و اجتماعی راهنما و راهبرشان باشند، و سلام و درود به آخرین فرستاده خدا که برای تکمیل «رسالت پیامبران» و تتمیم «مکارم اخلاق» مبعوث گشته است، و سلام بر پیشوایان معصوم که راهنمایان «طریق هدایت» و «سیاستمداران امت» هستند.

بعد از قرن‌ها غربت و انزوا، و سال‌ها مبارزه و تحمل سختی‌ها، با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، زمینه برای بحث و بررسی موضوعات اجتماعی و حکومتی اسلام فراهم شد. زیرا برای اجرای احکام اسلام، بازگشت به متون اصلی و کشف راه‌های مناسب و هماهنگ با ارزش‌های اسلامی، بخاطر اداره امور کشور، لازم بود. در این میان مباحث مدیریتی و اخلاقی بویژه «اخلاق کارگزاران» جایگاه خاصی دارد.

در عصری که استکبار جهانی بر آن است که فکر و ایده و فرهنگ خود را در همه زمینه‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در جهان حاکم گرداند و همه ملت‌ها و فرهنگ‌ها و حتی حکومت‌ها را در خود استحاله کند و علیرغم شکست بسیاری از مکتب‌ها و ایدئولوژی‌ها و نظریه‌ها که در گذشته نه چندان دور، میدان‌دار عرصه‌های گوناگون زندگی بشر بودند، و داعیه سعادت و رهائی انسان‌ها را داشتند،

اخلاق کارگزاران حکومت از دیدگاه اسلام

هنوز هم با ترفندهای تبلیغاتی و سیاسی، تلاش می‌کنند تا خلأ موجود را پر نموده و سلطه خود را همچنان حفظ نمایند و از طرح و رشد هر فکر جدیدی که مخالف ایده و تفکر آنان است، جلوگیری کنند.

در چنین شرائطی، خلأ یک فرهنگ و فکر جامع و نجاتبخش انسان، کاملاً محسوس است و انسان به بن بست رسیده و خسته و وامانده از فرهنگ منحط غرب، در جستجوی راه نجات و سعادت است و نظام اسلامی، باید در همه زمینه‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی از جمله در شیوه حکومتداری و مردم‌داری، فکری نو و طرحی برخاسته از مکتب اصیل و انسان‌ساز اسلام که پاسخگوی خواسته‌های فطری بشری باشد، ارائه کند. تا بدینوسیله مکتب حیاتبخش اسلام را به جهان معرفی کند و خلأ حاصل از شکست ایدئولوژی‌های شرقی و غربی را پر نماید.

حکومت اسلامی که بر پایه‌های دین استوار بوده و اقامه «قسط و عدل» و نجات و رهائی انسانها از «ضلالت و اسارت» و آگاهی بخشیدن به انسانها و تربیت معنوی و احیای ارزشهای اخلاقی «تزکیه و تعلیم» از اهداف اصلی آن بشمار می‌آید و تحقق بخشیدن به جامعه ایده آل و مدینه فاضله که جامعه‌ای رشد یافته و پیشرفته و بالنده در همه جهات مادی و معنوی است و در آن زمینه رشد انسانها و نیل به سعادت دنیوی و آخروی آماده می‌باشد، در سرلوحه برنامه‌های آن است. مسئولان و کارگزاران چنین نظامی می‌بایست در همه جهات و ابعاد، ارزشهای اسلامی و معیارها و موازین مکتبی را در جامعه و دستگاههای دولتی حاکم گردانند و با احیای ارزشهای اخلاقی و با تخلق به اخلاق الهی، به عنوان زیبای «کارگزار نظام اسلامی بودن» عینیت بخشند تا بتوانند الگوئی تازه از مدیریت و کارگزاران اسلامی را به جهانیان عرضه نمایند.

بعد از این مقدمه کوتاه ذکر چند نکته را لازم می‌دانم:

۱- با توجه به اینکه زمان تحقیق، تهیه و تنظیم مطالب این کتاب، روی

جهاتی محدود بود، لذا با عنایت به قلت بضاعت علمی و گسترده بودن موضوعات اخلاق کارگزاران آنچه شایسته موضوع بود بطور کامل ادا نشده است و از خوانندگان و محققان و پژوهشگران رشته اخلاق مدیریتی انتظار می‌رود که نظرات اصلاحی و منتقدانه خود را با نگارنده در میان بگذارند تا در چاپهای بعدی مورد استفاده قرار بگیرد.

۲- موضوع این کتاب از جهتی موضوع جدید بوده که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی مطرح گردیده است و باید اعتراف کنیم، اگر چه تاکنون، بعضی از نویسندگان و محققین اسلامی تلاشهای ارزنده‌ای در این زمینه داشته‌اند و لکن هنوز تحقیقات کافی و گسترده پیرامون آن صورت نگرفته است و کتابهایی که در این موضوع، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نوشته شده، کم و انگشت شمار است، هنوز مباحث اخلاق کارگزاران از اخلاق عمومی و مباحث مدیریتی بطور کامل تفکیک نشده است. بر محققان زبده و پژوهشگران سختکوش لازم است که با استمرار مطالعات خویش و با کنکاش در منابع اصیل اسلامی، مسائل جدیدتر و ارزنده‌تری به جامعه اسلامی عرضه بدارند تا این رشته از مباحث اخلاقی که برای تحقق آرمانهای نظام اسلامی در جامعه، نیاز شدیدی بدان داریم، روز بروز تخصصی‌تر و کاربردی‌تر بشود.

۳- در این کتاب برای تبیین بیشتر موضوعات و اختصاصی کردن مباحث اخلاقی، مبنای تحقیق را بر تفکیک و تقسیم گذاشته‌ایم و بر این اساس «شرایط و معیارهای لازم کارگزاران» را از مباحث اخلاقی جدا نموده و در فصل مستقلی عنوان کرده‌ایم و در بخش مباحث اخلاقی، ابتدا «اخلاق فردی کارگزاران» را مطرح ساخته و آنگاه اخلاق اجتماعی کارگزاران را در چهار فصل جداگانه «در ارتباط با مسئول بالاتر»، «در ارتباط با هم سطح و نسبت به یکدیگر»، «نسبت به زیردستان» و «در ارتباط با مردم» مورد بررسی قرار داده‌ایم. در فصل دیگری بعضی از مسائل

مدیریت را که رنگ اخلاقی نیز دارند، تحت عنوان «اخلاق مدیریتی کارگزاران» آورده‌ایم، و بالأخره در پایان کتاب، «اخلاق منفی کارگزاران» را ذکر کرده‌ایم.

۴- نظر به اینکه عنوان کتاب «اخلاق کارگزاران حکومت از دیدگاه اسلام» می‌باشد. در مسائل آن، با مراجعه به قرآن کریم و نهج البلاغه و جوامع روایی خاصه و عامه و با بهره‌گیری از کتبی که در این زمینه نوشته شده است، تلاش نموده‌ایم که شواهدی از کتاب و سنت برای آن بیاوریم و شیوهٔ بحثمان بدین صورت می‌باشد که ابتدا ادله‌ای را که بطور عموم بر موضوع مورد بحث دلالت دارد، ذکر کرده و سپس شواهدی را که در خصوص اخلاق کارگزاران می‌باشد، آورده‌ایم. و نظر به گستردگی مسائل و موضوعات مورد بحث و محدود بودن وقت تحقیق از بسط و تفصیل بیشتر خودداری نموده‌ایم.

۵- در توضیح واژه «کارگزاران» تذکر داده‌ایم، اگر چه این واژه همه مجریان حکومت و دستگاههای دولتی، از مسئولین رده بالای نظام گرفته تا مسئولین جزء را در بر می‌گیرد و بر رهبر و زمامدار جامعه اطلاق نمی‌گردد، ولیکن از آنجا که در خیلی از مسائل مشترك هستند و بسیاری از ویژگی‌ها و اخلاق و رفتارهایی که در تعالیم اسلام برای کارگزاران توصیه شده است، بطریق اولی و در حد بالاتری برای حاکم و رهبر جامعه مسلمین نیز لازم و ضروری است و یا بالعکس، بسیاری از آنهایی که برای رهبری لازم است در سطح نازل برای کارگزاران نیز ضروری است. به این خاطر در بعضی از مباحث، به مناسبت، اشاره‌ای نیز به اخلاق رهبران جامعه داشته‌ایم.

۶- در امر تحقیق و تهیهٔ این کتاب، به منابع و کتب زیادی مراجعه شده که در آخر کتاب آمده است، در این میان از تألیفات و آثار جمعی از اساتید و مؤلفین معاصر بهرهٔ فراوان برده‌ام که بر خود لازم می‌دانم با ذکر آنها ضمن ارج نهادن به آثار گرانبها و ارزشمند از تلاشهای محققان آنان که در این مسیر از گام‌های نخستین بشمار می‌رود، تقدیر و قدردانی نمایم. از جملهٔ این آثار: «اخلاق کارگزاران در

حکومت اسلامی» اثر آیة الله جوادی آملی، «حکمت اصول سیاسی اسلام» نوشته استاد محمدتقی جعفری، «اخلاق مدیریت در اسلام» از آقای محمدی ری شهری، «نگرشی بر مدیریت اسلامی» از آقای سیدرضا تقوی دامغانی و «اخلاق مدیریت» از آقای قاسم واثقی می باشد.

۷- همچنین بر خود فرض و لازم می دانم که از زحمات فراوان و ارزنده استاد، راهنما جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای دکتر احمد بهشتی، که با راهنمایی های دقیق و راه گشا، افقهای تازه ای در امر تحقیق و تألیف به رویم گشودند و همچنین از تلاش ارزشمند و فراوان جناب حجة الاسلام والمسلمین فاضل گلپایگانی که با ارشادات دقیق مرایاری و مساعدت فرمودند، تشکر و قدردانی بنمایم، و از ایزد متعال، پاداش نیکو برای هر دو استاد بزرگوار که حقیر را در مراحل مختلف تهیه این نوشتار، مرهون الطاف بی شائبه خود نمودند، خواهانم.

در خاتمه، استمرار و تداوم نظام مقدس اسلامی را تا ظهور حضرت ولی عصر (عج)، و موفقیت روزافزون همه کارگزاران پر تلاش آن را، تحت رهبری های داهیانه مقام معظم رهبری از خداوند متعال خواستارم.

سید محمد رضا میر تاج الدینی

۱۳۷۳

فهرست منابع

- ۱ - آشنائی با علوم اسلامی، شهید مرتضی مطهری، انتشارات صدرا
- ۲ - اخلاق فرماندهی، حسین مظاهری انتشارات شفق
- ۳ - اخلاق کارگزاران در حکومت اسلامی، عبدالله جوادی آملی، نشر فرهنگی رجاء، چاپ سوم
- ۴ - اخلاق مدیریت، قاسم واثقی، مرکز نشر سازمان تبلیغات اسلامی
- ۵ - اخلاق مدیریت در اسلام، محمد ری شهری، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ دوم
- ۶ - اخلاق ناصری با تصحیح مجتبی مینوی و غلامرضا حیدری، تألیف خواجه نصیر طوسی
- ۷ - ادب الدنيا والدين، ابی الحسن علی بن محمد الماوردی، دار الکتب العلمیة
- ۸ - اعلام الوری باعلام الهدی - امین الاسلام فضل بن الحسن الطبرسی، دارالمعرفه بیروت
- ۹ - اغراض السياسة فی اعراض الریاسة، محمد بن علی السمرقندی، چاپ دانشگاه نهران
- ۱۰ - اقرب الموارد، سعید الخوری، انتشارات کتابخانه آیه الله نجفی
- ۱۱ - الاحتجاج، علی بن ابی طالب الطبرسی، انتشارات اسوة - قم
- ۱۲ - الاحکام السلطانیة، القاضی ابی یعلی محمد بن الحسین الفراء، انتشارات دفتر

تبليغات اسلامى

١٣ - الاحكام السلطانية، ابو الحسن على بن محمد الماوردى، انتشارات دفتر تبليغات اسلامى

١٤ - الاسفار الاربعة، صدر الدين محمد شيرازى، مكتبة المصطفوى

١٥ - الحقائق فى محاسن الاخلاق، فيض كاشانى، كتابفروشى اسلاميه

١٦ - الحياة، برادران حكيمى، انتشارات جامعه مدرسين، چاپ سوم

١٧ - الدليل على موضوعات نهج البلاغه، على انصاريان

١٨ - السيرة الحلبية، برهان الدين الحلبي، المكتبة الاسلامية، بيروت

١٩ - السيرة النبوية لابن هشام، مركز العربى لخدمة الكتب

٢٠ - الفخرى فى الآداب السلطانية، ابن طقطقى، دارالصادر بيروت

٢١ - الفصول المائة، على اصغر ناظم زاده القمى، انتشارات جامعه مدرسين، چاپ دوم

٢٢ - القاموس المحيط، محمد بن يعقوب الفيروز آبادى، مؤسسة الرسالة، بيروت

٢٣ - الكافى (الاصول والفروع)، ثقة الاسلام كلينى، چاپ بيروت

٢٤ - الكامل فى التاريخ، ابن اثير، دار صادر، بيروت

٢٥ - المحجة البيضاء فى تهذيب الاحياء، فيض كاشانى، انتشارات جامعه مدرسين

٢٦ - المعجم المفهرس فى الفاظ نهج البلاغه، محمد دشتى، كاظم محمدى

٢٧ - المغازى، محمد بن عمر بن واقد، نشر دانش اسلامى

٢٨ - النهاية، ابن اثير، مكتبة الاسلامية

٢٩ - الوافى، فيض كاشانى، مكتبة امير المؤمنين، اصفهان

٣٠ - امامت و رهبرى - استاد شهيد مطهرى، انتشارات صدرا

٣١ - بحار الانوار، علامه محمد باقر مجلسى، دار احياء التراث العربى، چاپ سوم

٣٢ - بدايع السلك فى طبائع الملك، ابى عبد الله بن الازرق، عراق، وزارة الاعلام

٣٣ - تاريخ الطبرى، محمد بن جرير الطبرى، انتشارات الاعلمى، بيروت

۳۴ - تاریخ یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب، ترجمه محمد ابراهیم آیتی، مرکز انتشارات علمی و فرهنگی

۳۵ - تحف العقول، شیخ ابومحمد الحرّانی، انتشارات جامعه مدرسین

۳۶ - تصنیف نهج البلاغه، لیب بیضون، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی

۳۷ - تفسیر المیزان، علامه طباطبائی، چاپ بیروت

۳۸ - تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و جمعی از نویسندگان، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، چاپ پنجم

۳۹ - تنبیه الخواطر و نزهة النواظر، ابی الحسین ورام ابی فراس، دارالکتب الاسلامیه، تهران

۴۰ - تهذیب الاخلاق و تطهیر الاعراق، محمد بن یعقوب الرازی «مسکویه» انتشارات مهدوی

۴۱ - جامع السعادات، محمد مهدی النراقی، دار الکتب العلمیه

۴۲ - جزوه اخلاق کارگزاران، مرکز آموزش مدیریت دولتی

۴۳ - حکمت اصول سیاسی اسلام، محمد تقی جعفری، انتشارات بنیاد

۴۴ - خصال، شیخ صدوق، چاپ اسلامیه

۴۵ - دیباجه‌ای بر مدیریت اسلامی، عبدالمجید رشید پور، انتشارات هجرت، چاپ دوم

۴۶ - رساله مکارم الاخلاق، رضی الدین نیشابوری، چاپ دانشگاه

۴۷ - رساله السیاسة فارابی، مؤسسه شباب الجامعه، مصر

۴۸ - سفینه البحار، شیخ عباس قمی، انتشارات فراهانی

۴۹ - سنن ابن ماجه، الحافظ ابی عبدالله محمد بن یزید القزوینی «ابن ماجه»،

داراحیاء التراث العربی، بیروت

۵۰ - سنن ترمذی، ابی عیسی محمد بن عیسی بن سوره، دار الکتب العلمیه، بیروت

۵۱ - سیمای کارگزاران علی بن ابیطالب (ع)، علی اکبر ذاکری، انتشارات تبلیغات اسلامی

- ۵۲ - شرح غررالحکم و درر الکلم، میرجلال حسینی ارموی، «محدث»، انتشارات دانشگاه تهران
- ۵۳ - شرح مثنوی، محمد تقی جعفری، انتشارات اسلامی، چاپ ۱۱
- ۵۴ - شرح مصباح الشریعه، عبد الرزاق گیلانی، کتابخانه صدق تهران
- ۵۵ - شرح نهج البلاغه، فیض الاسلام
- ۵۶ - شرح نهج البلاغه، دکتر صبحی الصالح، انتشارات هجرت
- ۵۷ - شرح نهج البلاغه، محمد تقی جعفری، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ چهارم
- ۵۸ - شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، چاپ بیروت
- ۵۹ - صحیح بخاری، امام ابی عبدالله محمد بن اسماعیل البخاری، دار الفکر، بیروت
- ۶۰ - صحیح مسلم، امام ابی الحسین مسلم بن الحجاج القشیری، دار احیاء التراث العربی، بیروت
- ۶۱ - طبقات الکبری، ابن سعد، چاپ بیروت
- ۶۲ - علل الشرایع، شیخ صدوق، مکتبه الداوری، قم
- ۶۳ - غررالحکم و درر الکلم، عبد الواحد بن محمد بن تمیمی آمدی، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی
- ۶۴ - فرهنگ جامع فارسی، محمد پادشاه، انتشارات کتابفروشی خیام
- ۶۵ - فرهنگ فارسی عمید، حسن عمید، انتشارات امیرکبیر
- ۶۶ - فرهنگ فارسی معین، دکتر محمد معین، انتشارات امیرکبیر
- ۶۷ - فلسفه اخلاق، محمد تقی مصباح یزدی، انتشارات اطلاعات
- ۶۸ - قرآن مجید
- ۶۹ - کتاب الخراج، قاضی ابو یوسف یعقوب، انتشارات دار الحدائث، بیروت
- ۷۰ - کشف الغمه، علی بن عیسی الاربلی، مکتبه بنی هاشم - تبریز
- ۷۱ - کنز العمال، علامه علاء الدین علی المتقی بن حسام، مؤسسه دار الرساله، بیروت

- ۷۲ - گلستان سعدی، انتشارات پیام محراب
- ۷۳ - لسان العرب، جمال الدین ابن منظور، دار الفکر، بیروت
- ۷۴ - لغتنامه دهخدا، علی اکبر دهخدا، دانشگاه تهران
- ۷۵ - مثنوی معنوی، مولانا جلال الدین مولوی - انتشارات مولی
- ۷۶ - مجمع البحرین، شیخ فخر الدین الطریحی، دار مکتبة الهلال، بیروت
- ۷۷ - مجموع فی السياسة، دکتر فؤاد عبد المنعم، مؤسسة شباب الجامعة، مصر
- ۷۸ - مدیریت اسلامی، اسماعیل منصوری لاریجانی، مجتمع شهید مطهری
- ۷۹ - مدیریت رفتار سازمانی، پال هرسی و کنت بلانچارد، ترجمه دکتر علی علاقه بند
- ۸۰ - مدیریت و فرماندهی در اسلام، ناصر مکارم شیرازی، انتشارات هدف، چاپ پنجم
- ۸۱ - مروج الذهب، ابی الحسن علی بن الحسین المسعودی، چاپ بیروت
- ۸۲ - مستدرک وسائل الشیعه، میرزا حسن النوری الطبری، مؤسسه آل البيت - قم
- ۸۳ - معالم القربة، محمد بن محمد بن احمد القرشی، دار الحداثة، بیروت
- ۸۴ - معانی الاخبار، شیخ صدوق، انتشارات جامعه مدرسین
- ۸۵ - مفردات راغب، ابی القاسم الحسین بن محمد، دارالمعرفه، بیروت
- ۸۶ - مناقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب، انتشارات علامه
- ۸۷ - منطق شفا، علی بن سینا چاپ الامیریه، قاهره ۱۳۷۰ هـ
- ۸۸ - میزان الحکمة، محمد ری شهری، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی
- ۸۹ - ناسخ التواریخ، میرزا محمد تقی سپهر، انتشارات اسلامیة
- ۹۰ - نصیحة الملوك، ابی الحسن المواردی، مؤسسه شباب الجامعة، مصر
- ۹۱ - نگرشی بر مدیریت اسلامی، سیدرضا تقوی دامغانی، سازمان تبلیغات اسلامی
- ۹۲ - نهج السعادة فی مستدرک نهج البلاغه، محمد باقر محمودی، چاپ بیروت
- ۹۳ - وسائل الشیعة، شیخ محمد بن الحسن الحر العاملی، بیروت
- ۹۴ - ولایت الفقیه، شیخ حسینعلی منتظری، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی

مرکز پژوهش، فروشگاه مرکز چاپ و نشر سبزه‌ها از تألیفات اسلامی

میدان فلسطین تلفن ۸۹۳۸۲۳

قیمت ۲۵۰ تومان

